

УДК 378.09 (100) : 316.72

ВОЛОДИМИР ПОГРЕБНЯК

(Полтава)

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Здійснено педагогічний аналіз досвіду формування полікультурного виховного середовища як умови й засобу полікультурної підготовки майбутнього вчителя у вищій педагогічній освіті зарубіжних країн. Розкрито особливості втілення полікультурного підходу в педагогічних навчальних закладах Австралії, Великобританії, Ізраїлю, Іспанії, Канади, Малайзії, Нідерландів, Північної Ірландії, США та Швеції.

Ключові слова: *полікультурне виховне середовище, полікультурна підготовка вчителя, професійно-педагогічна полікультурна компетентність, зарубіжний досвід.*

Інтеграція України до світового та європейського співтовариства, орієнтація вітчизняної системи вищої освіти на положення Болонського процесу актуалізують потребу узагальнення власного й вивчення зарубіжного досвіду у галузі полікультурного виховання та підготовки молоді до життя в умовах соціокультурного різноманіття, формування толерантності, готовності до співпраці у міжнародному контексті. Реалізація полікультурного підходу у педагогічному процесі вищої школи України сьогодні потребує вивчення різних соціальних і психолого-педагогічних аспектів феномену полікультурності, всебічного дослідження й виявлення наявного перспективного досвіду його впровадження за кордоном. Проблеми інтернаціоналізації вищої школи сьогодні досліджують вітчизняні й зарубіжні науковці: Н. Авшенюк (Україна), Дж. Бенкс (США), А. Бойко (Україна), Г. Бредандж (Швеція), А. Галлахер (Північна Ірландія), Р. Гош

(Канада), Дж. Гартлі (Великобританія), С. Гігс (Іспанія), О. Джуринський (Росія), А. Йогев (Ізраїль), Г. Круїф (Нідерланди), М. Лі (Малайзія), Г. Лопес (Іспанія), М. Макменіман (Австралія), Т. О'Салліван (Великобританія), А. Сбруєва (Україна), С. Томлінсон (Великобританія), С. Фултон (Північна Ірландія), А. Хіклін-Хадсон (Австралія) та ін. Водночас, значний світовий теоретичний і практичний досвід у царині полікультурної підготовки та формування полікультурного виховного середовища у вищій педагогічній освіті розкрито у вітчизняній науці тільки фрагментарно. Цим питанням в Україні, на жаль, присвячуються нечисленні дослідження Я. Гулецької (досвід США), О. Ковальчук і С. Фурсенко (Росія), О. Мілютіної (Великобританія), В. Погребняка (Канада).

Таким чином, у відповідності до обґрунтованої потреби здійснення цілеспрямованої підготовки сучасного вчителя до повноцінного життя й плідної професійної діяльності в умовах соціокультурного різноманіття, виховання толерантності й полікультурної свідомості, забезпечення готовності до співпраці у міжнародному контексті й полікультурного виховання школярів, метою статті визначено *педагогічний аналіз досвіду формування полікультурного виховного середовища як умови полікультурної підготовки майбутнього вчителя у вищій педагогічній освіті зарубіжних країн*.

У контексті нашого дослідження *полікультурне виховне середовище* розуміємо як *соціально детермінований комплекс умов життєдіяльності, результат формальної й неформальної взаємодії різних культур, який зумовлює особистісний розвиток їх представників* [6, с. 80-81]. Відповідно, *полікультурний виховний простір вищої школи* – це *соціокультурний продукт взаємодії суб'єктів виховання, що репрезентують багатоманітність культур у даному соціальному середовищі (країні, регіоні, місцевості) в окремому вищому навчальному закладі, якою визначається специфіка реалізації завдань навчання, виховання й усебічного розвитку особистості*.

Оскільки *полікультурне виховання* визначаємо як *цілеспрямовану педагогічну діяльність із метою забезпечення культурно-соціальної ідентифікації особистості, відкритої іншим культурам, національностям, расам і віруванням, і здатної до успішної життєдіяльності в багатокультурному просторі, а полікультурну підготовку майбутнього вчителя до професійної діяльності розглядаємо як педагогічну систему, спрямовану на полікультурне виховання вчителя і реалізацію цього напрямку виховання в його подальшій професійній діяльності* [7, с. 98-100], формування полікультурного виховного середовища у педагогічному виші трактуємо як важливу умову й одночасно дієвий засіб полікультурної підготовки майбутнього вчителя.

Найбільше зацікавлення питаннями педагогічного впливу багатокультурного середовища на процеси виховання й навчання підростаючих поколінь виникає у державах із полікультурним складом суспільства, насамперед в Австралії, Канаді та США. Водночас, як свідчить проведений нами бібліометричний аналіз педагогічних джерел, присвячених різним аспектам полікультурності [1; 2; 4; 5; 9; 16; 19], наукове дослідження проблеми започатковано американськими й канадськими вченими.

Педагогічна громадськість і науковці США вже близько 40 років підкреслюють важливість застосування полікультурного підходу в освітній системі. Так, у *середині 70-х років ХХ століття в американському суспільстві виникає необхідність перегляду соціокультурних пріоритетів і перебудови освітньої системи на нових демократичних засадах у відповідності до вимог часу й із урахуванням особливостей різних мов і культур населення*. Розробляється офіційна *Концепція полікультурного виховання*, яка декларує *«виховання у дусі різноманіття і поваги достоїнств усіх культур, незважаючи на расове чи етнічне походження»* [20, с. 36]. Відтоді численні теоретичні праці представляють різні стратегії втілення принципу полікультурності, однак аналіз практичної педагогічної діяльності загальноосвітньої і вищої школи все ще засвідчує недостатність позитивних прикладів їх реалізації. Спеціалізовані курси з проблеми в системі підготовки вчителів характеризуються елективністю, зосереджуються переважно на теоретичних питаннях навчання і виховання учнів окремої монокультурної ідентичності, ігноруючи специфіку полікультурного середовища й потребу форму-

вання й розвитку практичної полікультурної педагогічної компетентності. Крім того, представники культурних громад мало залучаються до педагогічної освіти. Як наслідок, учителі приділяють недостатню увагу полікультурному вихованню школярів, не бажають працювати у культурно диверсифікованих освітніх закладах [23, с. 144-149].

Канадська полікультурна освітня традиція бере початок у 1971 році (полікультуралізм офіційно проголошено пріоритетним принципом державної політики) й закріплюється *Актом канадської полікультурності* 1988 року [11]. Вищі педагогічні навчальні заклади намагаються розв'язувати питання формування полікультурного виховного середовища й полікультурної підготовки вчителя різними шляхами. Переважна більшість університетів і педагогічних факультетів мають власні стратегії, що стосуються проблем культурного різноманіття, расизму, дискримінації, прав людини й студентства, які розглядаються як складники полікультурної освітньої політики цих закладів [6, с. 82-101; 8, с. 155-157]. Багато інституцій педагогічної освіти пропонують необов'язкові курси з полікультурної підготовки вчителя; на жаль, лише в частині з них ці дисципліни входять до інваріантної частини навчального плану, як і семінари, спрямовані на формування вмінь і навичок у цій галузі, що проводяться під час педагогічної практики у школі [14, с. 46-51].

Таким чином, у Канаді та США полікультурна освітня політика дозволила тільки до певної міри нейтралізувати проблему расової й культурної дискримінації. За результатами опитування, проведеного серед карибів Великобританії, Канади та США, невдоволення державним забезпеченням можливостей реалізувати їхні наміри щодо професійного зростання, поліпшення матеріального становища й одержання гідної освіти висловили 33 % респондентів у Великобританії, 20 % у Канаді й 14 % – у США [3].

Отже, хоча реалізація ідей полікультуралізму й активізується, втілення задекларованих положень у 1970-80-х роках здійснюється ще недостатньо: як один із освітніх принципів полікультурність визнано тільки Австралією, Данією, Іспанією, Канадою, Нідерландами, США й Швецією [3].

В Австралії полікультурна освітня політика запроваджується в 70-х роках минулого століття як відповідь на масову імміграцію з Європи після Другої світової війни та з Азії після війни у В'єтнамі. Законодавчі гарантії соціокультурних і освітніх прав переселенців і меншин передбачають відповідну підготовку вчителів, які в ході опанування бакалаврських програм вивчають, окрім елективних курсів, від трьох до восьми обов'язкових навчальних дисциплін із теорії та методики полікультурного виховання [15, с. 21].

Іспанія є однією з європейських країн, де законодавчо передбачено володіння регіональною і державною мовами, водночас гарантовано право на здобуття освіти рідною мовою. *Культурна й мовна незалежність уважається тут основою місцевого самоврядування* [3].

З'ясовуючи аспекти впровадження полікультурності в освітній системі Іспанії, слід зазначити, що остання є однією з небагатьох держав Західної Європи, яка вживає комплексних заходів для підтримки культурної автентичності циган (до середини 90-х років минулого століття в Каталонії й Баскії, зокрема, їх налічувалося $\approx$ 20 тис.). У цьому контексті в 1970 році Законом про освіту визначено створення спеціальних перехідних шкіл для циганських дітей, які впродовж 1-2 років повинні готувати їх до загального навчального закладу. Після прийняття 1983 року Декрету про компенсуюче навчання циган в умовах масової загальноосвітньої школи до 1986 року понад 80 % циганських дітей уже відвідували звичайні школи [3].

С. Гірс і Г. Лопез, досліджуючи питання полікультурного виховання й формування полікультурного виховного простору в системі освіти Іспанії, розглядають проблему на методичному рівні. За результатами всебічного вивчення чинників соціокультурної адаптації і збереження прав людини – представника культурної меншості в освітньому закладі, вчені визначили такі *базові методичні засади педагогічного процесу в умовах багатокультурного середовища*:

- урізноманітнення точок зору, змістового наповнення, культурних моделей та матеріалів;
- застосування методик, які передбачають співробітництво, розвивають взаєморозуміння та самостійність, сприяють зростанню самоповаги й успішності;
- активне залучення до навчально-виховного процесу, опора на вже набуті знання для пізнавальної, емоційної і поведінкової підготовки до самостійного пошуку, інтерпретації та оцінювання знань;
- розвиток критичного та творчого осмислення інформації;
- планування стимулюючих і культурно значущих видів діяльності у комфортно, сприятливому для навчання середовищі;
- використання наявних у даній місцевості природних і культурних ресурсів, що забезпечує взаємозв'язок навчання з оточуючим життям, формує здатність до сприйняття навколишнього культурного різноманіття;
- пропорційний розподіл ролевих статусів і відповідальності під час виконання колективних завдань і реалізації спільних проектів;
- широке використання діалогу як комунікативного засобу з метою досягнення консенсусу між різними поглядами, культурного взаємозбагачення в умовах різноманіття та множинності світоглядних позицій;
- формування навичок самооцінки на основі усвідомлення цінності самого процесу здобуття знань, а не тільки його результатів;
- прозорість полікультурних світоглядних настанов, роз'яснення антигуманності расистських і ксенофобських поглядів [13, с. 214-215].

У Нідерландах сучасна полікультурна освітня політика базується на засадах соціально-культурної підтримки іммігрантів, кількість яких особливо збільшилася після 1960-х років, насамперед із Марокко, Туреччини, Курдистану й колишніх колоній. Загалом вона характеризується як асимілятивна, хоча представникам меншин формально й надається можливість зберігати власну культурну ідентичність. У зв'язку з цим полікультурна підготовка майбутніх учителів залишається другорядним завданням для вищої педагогічної школи. Разом із тим, від 1994 року педагогічні заклади освіти Нідерландів упроваджують розроблений Національним освітнім консультативним центром навчальний план для педагогічних спеціальностей, який містить такі курси, зорієнтовані на практичне втілення полікультурного підходу, як «*Полікультурне виховання*» та «*Інтеркультурна комунікація*» [17, с. 137].

У Швеції сьогодні намагаються подолати тенденції ксенофобії та расизму, зумовлені значною зміною культурного складу населення впродовж останніх п'ятдесяти років. Урядом країни розроблено низку законодавчих актів, орієнтованих на підтримку культурних і етнічних груп, реалізацію принципу полікультурності й взаємної поваги, формування полікультурного виховного простору, вдосконалення змісту й методики шкільної освіти в цьому напрямі. У зв'язку з цим проблеми полікультурності розглядаються і в ході педагогічної освіти, однак переважно представлені в елективних навчальних курсах [10, с. 126].

Інше ставлення до проблем багатокультурності у Великобританії, Німеччині, Франції й інших країнах, де запровадження ідей полікультуралізму у виховання фактично покладено на самі етнокультурні громади.

У Великобританії полікультурна освітня політика й підготовка вчителя до професійної діяльності в умовах різноманіття культур почала занепадати 1988 року разом із прийняттям адміністрацією М. Тетчер доктрини націоналістичної монокультурності. До цього підготовка вчителів для полікультурного суспільства розглядалася базовим демократичним принципом, незважаючи на певну традиційну опозицію до розширення міжкультурних зв'язків [21, с. 29]. Наприклад, як результат поширення ідей полікультурності, в Уельсі валлійська мова одержала рівність у правах із англійською за рішенням Британського парламенту 1967 року. На початок 80-х років минулого століття чисельність валлійськомовних громадян склала близько 20 % від населення Уельсу

(≈ 500 тис.). Постійно збільшувався перелік базових дисциплін середньої освіти і, відповідно, зростала кількість учнів, які опановують шкільну програму валлійською мовою; також створюються спеціальні навчальні центри для надання допомоги у її вивченні.

Діяльність *Національної асоціації полірасового виховання* у Великобританії зосереджувалася навколо розробки *педагогічних програм підтримки різноманіття культур у британському суспільстві*. Одна з них, завершена наприкінці 70-х років ХХ століття, вже передбачала допомогу у міжкультурній взаємодії та розвиткові відносин через реалізацію конкретних заходів сприяння формуванню полікультурного виховного середовища в загальноосвітніх і вищих навчальних закладах:

- уведення інформації про національні меншини і культурне різноманіття до навчальних книг;
- створення допоміжних і спеціалізованих навчальних програм для етнічних і расових меншин;
- запровадження у навчальних програмах рекомендацій із виховання усвідомленої етнокультурної належності;
- проведення занять для ознайомлення з іншими культурами [3].

Міністерство освіти Ізраїлю здійснює диференційовану підтримку культурної різноманітності в чотирьох типах шкіл: для арабських учнів, у сіоністських державних релігійних школах, православних релігійних школах, закладах для східних євреїв і дітей іммігрантів із колишнього СРСР. Підготовка вчителів для цих шкіл здійснюється також диференційовано, однак, на думку А. Йогева, за відсутності будь-якої системи й прозорої державної політики в цій галузі, вона визначається, в основному, підтримкою самих шкіл, поодинокими ініціативами міністерства, закладами педагогічної освіти, громадськими організаціями й окремими науковцями [22, с. 59-61].

Уряд Малайзії намагається забезпечити єдність і міжкультурний діалог культурно диверсифікованого населення країни, основу якого складають малайці, китайці та індійці. Завдання підготовки педагогічних кадрів у Малайзії передбачають формування у вчителів релігійної та культурної чутливості, здатності допомогти учням долати расові стереотипи, розвинути розуміння й прийняття відмінних релігійних і культурних пріоритетів. Одночасно дослідження, проведене М. Лі, не виявило спеціальних академічних дисциплін, спрямованих на полікультурну підготовку майбутніх учителів, і заходів для формування полікультурного виховного простору вищої педагогічної школи; у соціокультурному контексті навчальних програм розглядаються лише окремі аспекти проблеми [18, с. 78-79].

Освітні програми Північної Ірландії сьогодні значною мірою спрямовуються на розв'язання конфлікту між католиками й протестантами, тому в країні підтримуються як католицькі й протестантські, так і інтегровані школи. Підготовка вчителів для них тут здійснюється двома класичними (світськими) університетами й двома релігійними коледжами, в академічні програми яких уключені курси «*Освіта заради порозуміння*» й «*Культурна спадщина*». Подібна тематика розглядається й під час вивчення інших соціально та культурно зорієнтованих дисциплін, зокрема, релігієзнавства, історії та мовної підготовки [12, с. 82-94].

Отже, проведений педагогічний аналіз зарубіжного досвіду формування полікультурного виховного середовища як умови полікультурної підготовки вчителя у вищій педагогічній освіті Австралії, Великобританії, Ізраїлю, Іспанії, Канади, Малайзії, Нідерландів, Північної Ірландії, США та Швеції дозволяє зробити висновок, що практика формування професійно-педагогічної полікультурної компетентності майбутніх учителів як основного чинника реалізації навчально-виховної діяльності на засадах толерантності, демократизму й полікультурності в цих країнах переважно характеризується недостатньою цілеспрямованістю й системністю. З одного боку, це пов'язане з тим, що в окремих країнах (Великобританія, Ізраїль, Малайзія) полікультурність фактично не визнана пріоритетним принципом державної освітньо-виховної політики.

З іншого, в країнах із сильною нормативно-правовою підтримкою культурної різноманітності (Австралія, Іспанія, Канада, США) наявна суперечність між науковою розробленістю теоретичних і методичних засад забезпечення полікультурного виховання і підготовки вчителя до його здійснення та рівнем їх упровадження в навчально-виховну практику педагогічних закладів. Разом із тим, незважаючи на вказані недоліки, у зарубіжній педагогічній теорії і практиці накопичено значний науковий і прикладний досвід полікультурної підготовки майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти.

У зв'язку з цим предметом подальшого дослідження може бути з'ясування теоретичних підходів, виявлення змістового й методичного забезпечення та ефективних засобів полікультурної підготовки майбутніх учителів у вищій педагогічній освіті зарубіжних країн із метою вдосконалення навчально-виховного процесу вітчизняних педагогічних вишів у цьому напрямі на основі їх творчого використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаганова О. К. Поликультурное образование в США: теоретические основы и содержание / О. К. Гаганова // Педагогика. – 2005. – № 1. – С. 86-95.
2. Гулецька Я. Г. Становлення полікультурної освіти в американській педагогіці / Я. Г. Гулецька // Педагогічний процес : теорія і практика. – Зб. наук. праць Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – 2006. – Випуск 5. – К. : «Екмо». – С. 38-47.
3. Джури́нский А. Н. Воспитание в поликультурном мире [електронний ресурс] // А. Н. Джури́нский // Воспитание в России и за рубежом // [http:// old.prosv.ru / metod / dgur](http://old.prosv.ru/metod/dgur). – 7 грудня 2011 року, 21:18.
4. Джури́нский А. Н. Поликультурное воспитание в современном мире : Монография / А. Н. Джури́нский. – М. : Прометей, 2002. – 71 с.
5. Лощенова І. Ф. Розвиток ідеї полікультурного виховання у світовій педагогічній думці / І. Ф. Лощенова // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1-2. – С. 68-76.
6. Погребняк В. А. Підготовка майбутнього вчителя до професійної діяльності у полікультурному середовищі загальноосвітньої школи Канади : дис. ... к. пед. наук : 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / В. А. Погребняк; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – 295 с.
7. Погребняк В. А. Поликультурна підготовка майбутнього вчителя у педагогічному процесі вищої школи / В. А. Погребняк // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України : міжнар. наук.-практ. конф., 18-20 вересня 2008 р. : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2008. – Ч. 5. – С. 97-101.
8. Погребняк В. Поликультурна освітня політика Канади / В. Погребняк // Зб. наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. – Серія „Педагогічні науки”. – Вип. 6 (53). – Полтава, 2006. – С. 152-158.
9. Adeodu Rachel Adenike. Teachers Understandings of Educating in Culturally Diverse Context : Thesis for Doctor of Philosophy Degree / Rachel Adenike Adeodu. – Edmonton, Alberta, Canada : University of Alberta : Department of Elementary Education, 1997. – 221 p.
10. Bredänge G. Teacher Education in Sweden : An Intercultural Perspective / G. Bredänge // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 116-129.
11. Canadian Multiculturalism Act [електронний ресурс] // [http:// www.pch. gc. ca / progs / multi / policy / act_e.cfm](http://www.pch.gc.ca/progs/multi/policy/act_e.cfm). – 20 січня 2012 року, 17:46.
12. Fulton S. Teacher Training and Community Relations in Northern Ireland / S. Fulton, A. Gallagher // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 82-94.
13. Giges A. Sales. Gypsy Children's Schooling and Intercultural Attitudes in Spain / A. Sales Giges, R. Garcia Lopez // European Journal of Intercultural Studies. – 1999. – No 2. – Vol. 10. – P. 214-215.
14. Ghosh R. Multicultural Teacher Education in Canada / R. Ghosh // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 45-56.

15. *Hickling-Hudson A. Pluralism and Australian Teacher Education / A. Hickling-Hudson, M. McMeniman // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 16-26.*

16. *Krugly-Smol'ska E. Multicultural Education : A Place to Start / E. Krugly-Smol'ska, A. McLeod Keith. – Toronto : Canadian Association of Second Language Teachers, 1997. – 26 p.*

17. *Kruif G. Teacher Education and Multiculturalism in the Netherlands / G. Kruif // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 130-140.*

18. *Lee M. Unity in Diversity : Teacher Education in Multicultural Malaysia / M. Lee // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 72-81.*

19. *Motani Yoko. The Role of Education in a Multicultural Society : The Theoretical Foundations of Mainstream Multiculturalism and Their Implications for Educational Policies : Thesis for Doctor of Philosophy Degree / Yoko Motani. – Toronto, Ontario, Canada : Department of Theory and Policy Studies in Education, Ontario Institute for Studies in Education of University of Toronto, 2001. – 224 p.*

20. *Progress of Education in the USA : 1978-80. – Washington D. C., 1981. – 51 p.*

21. *Tomlinson S. Teacher Education for a Multicultural Britain / S. Tomlinson // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 27-44.*

22. *Yogev A. Practice without Policy : Pluralist Teacher Education in Israel / A. Yogev // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 57-71.*

23. *Zeichner K. Educating Teachers for Cultural Diversity in the United States / K. Zeichner // Teacher Education in Plural Societies : An International Review / M. Craft (Ed.). – London & Washington, D. C. : Falmer Press, 1996. – P. 141-158.*

ВЛАДИМИР ПОГРЕБНЯК

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ВЫСШЕМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН

Осуществлен педагогический анализ опыта формирования поликультурной воспитательной среды как условия и средства поликультурной подготовки будущего учителя в высшем педагогическом образовании зарубежных стран. Раскрыты особенности воплощения поликультурного подхода в педагогических учебных заведениях Австралии, Великобритании, Израиля, Испании, Канады, Малайзии, Нидерландов, Северной Ирландии, США и Швеции.

Ключевые слова: *поликультурная воспитательная среда, поликультурная подготовка учителя, профессионально-педагогическая поликультурная компетентность, зарубежный опыт.*

VOLODYMYR POGREBNYAK

FORMING OF MULTICULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION OF FOREIGN COUNTRIES

The pedagogical analysis of experience of forming of multicultural educational environment as a condition and means of multicultural training of a future teacher in the higher pedagogical education of foreign countries is carried out. The features of multicultural approach realisation in pedagogical educational establishments of Australia, Great Britain, Israel, Spain, Canada, Malaysia, Netherlands, Northern Ireland, USA and Sweden are exposed.

Keywords: *multicultural educational environment, multicultural teacher training, professional pedagogical multicultural competence, foreign experience.*

Одержано 5.01.2012, рекомендовано до друку 26.01.2012.